

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ № 4

**КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма Право Law
Шифр за ОПП: ОК 3

Мова навчання: українська

МИЛЬНИЧЕНКО Світлана професор кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління, факультету № 4 ДонДУВС, д.ю.н., професор
ТУРЕНКО Олег професор кафедри загально-правових дисциплін факультету № 3 ДонДУВС, д.філос.н., професор

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 4 ДонДУВС
Протокол № 13 від «17» червня 2024 року

Ганна КОНАРЄВА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
«Право»
«12» серпня 2024 р.

Тетяна КОЛЕСНИК

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

[illegible]

1. ВСТУП

1.1. Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	1-й	
Семестр:	1-й	
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3/90	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	1	
Лекції:	18 годин	4
Семінарські:	18 годин	12
Практичні:	-	
Самостійна робота:	54 годин	74
Підсумковий семестровий контроль:	екзамен	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:2	1:5

1.2. Мета та завдання освітньої компоненти

Мета: формування у здобувачів/здобувачок вищої освіти системного розуміння правової природи, інституційної структури та правового механізму функціонування Європейського Союзу, набуття вмінь застосовувати норми права ЄС у національній правовій практиці, а також здатності аналізувати вплив права ЄС на розвиток правової системи України у контексті євроінтеграційних процесів.

Завдання: знати історію становлення та етапи розвитку Європейського Союзу; розуміти правову природу, принципи та джерела права ЄС; знати компетенції інститутів ЄС, їхню структуру, функції та порядок ухвалення рішень; розуміти механізми співвідношення права ЄС і національного права держав-членів; знати особливості адаптації законодавства України до *acquis communautaire*; орієнтуватися в основних напрямках політики ЄС (внутрішній ринок, правосуддя, зовнішні відносини, безпека тощо). застосовувати норми права ЄС у вирішенні конкретних правових ситуацій; аналізувати рішення Суду Європейського Союзу та тлумачити їх із точки зору національної правової системи; готувати правові висновки та аналітичні довідки з питань імплементації норм права ЄС у законодавство України; використовувати офіційні бази даних ЄС для пошуку правових актів і судової практики; формувати правові позиції щодо гармонізації українського законодавства з правом ЄС; усвідомлювати значення європейських правових цінностей – верховенства права, поваги до прав людини, демократії та солідарності; розуміти роль права ЄС як чинника зміцнення правової держави та розвитку

євроінтеграційної політики України; формувати правову культуру фахівця, орієнтованого на європейські стандарти діяльності у сфері права та правопорядку.

1.3. Передумови для вивчення освітньої компоненти

Навчальна дисципліна є вихідною. Компетентності, сформовані під час її вивчення, в подальшому будуть використовуватися під час опанування таких навчальних дисциплін: «Кримінальна юстиція: правові доктрини та принципи правотворчості», «Юридична компаративістика». «Публічне право: практика тлумачення і застосування», «Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», «Нормотворча діяльність»

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНЬОЮ КОМПОНЕНТОЮ

	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 6	ПРН 7	ПРН 9	ПРН 10	ПРН 12	ПРН 19
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи			+					
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання	+							
Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг					+			
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження		+						
Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права						+		
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання				+				
Аналізувати та застосовувати в практичних ситуаціях норми європейського, національного права, міжнародних договорів та звичаїв; правильно оцінювати обставини і приймати ефективні рішення з ефективності застосування в практичній діяльності норм, що регулюють приватноправові відносини з іноземним елементом								+
Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу							+	

3. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		Л	С	П	С.р.		Л	С	П	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Європейська інтеграція: етапи становлення та розвиток права ЄС.	10	2	2	-	6	12	2			10
Тема 2. Інституційна система Європейського Союзу.	10	2	2	-	6	10		2		8
Тема 3. Джерела та принципи права ЄС.	10	2	2	-	6	10	2	2		6
Тема 4. Правотворчість та процес ухвалення рішень в ЄС.	10	2	2	-	6	10		2		8
Тема 5. Судова система та механізми забезпечення верховенства права ЄС.	10	2	2	-	6	10				10
Тема 6. Взаємодія права ЄС і національного права держав-членів.	10	2	2	-	6	10		2		8
Тема 7. Європейський правопорядок і захист основних прав.	10	2	2	-	6	10				10
Тема 8. Зовнішня політика та безпековий вимір діяльності ЄС.	10	2	2	-	6	10		2		8
Тема 9. Право ЄС і Україна: інтеграційні процеси та імплементація <i>acquis communautaire</i> .	10	2	2	-	6	8		2		6
Усього годин	90	18	18	-	54	90	4	12	-	74

4. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Тема 1. Європейська інтеграція: етапи становлення та розвиток права ЄС.

Розглядаються історичні передумови європейської інтеграції, етапи формування Європейських Співтовариств, трансформація Європейського економічного співтовариства в Європейський Союз. Аналізуються основні договори ЄС (Римський, Маастрихтський, Амстердамський, Лісабонський) і

їхній вплив на інституційно-правову еволюцію Союзу.

Тема 2. Інституційна система Європейського Союзу.

Вивчається структура, склад, компетенції та механізми функціонування основних інститутів ЄС: Європейської Ради, Ради ЄС, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, Суду ЄС, Рахункової палати. Розглядається принцип інституційної рівноваги та взаємодії між інститутами у процесі ухвалення рішень.

Тема 3. Джерела та принципи права ЄС.

Аналізується система джерел права ЄС: установчі договори, вторинне право (регламенти, директиви, рішення), міжнародні угоди, загальні принципи права, судова практика Суду ЄС. Розглядаються основоположні принципи – верховенства права, прямої дії, субсидіарності, пропорційності, правової визначеності.

Тема 4. Правотворчість та процес ухвалення рішень в ЄС.

Розкривається процедура законодавчого процесу в ЄС: звичайна та спеціальні законодавчі процедури. Аналізується роль Європейської Комісії як ініціатора законодавства, а також участь Європейського Парламенту і Ради ЄС. Окрема увага приділяється механізмам делегованих і виконавчих актів.

Тема 5. Судова система та механізми забезпечення верховенства права ЄС.

Висвітлюється структура і юрисдикція Суду Європейського Союзу, Загального суду та спеціалізованих судів. Розглядаються основні типи справ (порушення зобов'язань державами, анулювання актів, бездіяльність, попередні запити). Аналізується значення прецедентів Суду ЄС у формуванні права.

Тема 6. Взаємодія права ЄС і національного права держав-членів.

Розглядається співвідношення права ЄС і внутрішнього права держав-членів, принципи прямої дії, пріоритету та автономності права ЄС. Аналізується практика Суду ЄС у справах *Costa v. ENEL*, *Van Gend en Loos*, *Simmenthal*. Розкриваються проблеми імплементації та колізійні питання.

Тема 7. Європейський правопорядок і захист основних прав.

Вивчаються основні права людини в системі права ЄС, роль Хартії основних прав Європейського Союзу, механізми захисту прав у межах юрисдикції Суду ЄС. Аналізується співвідношення права ЄС і Європейської конвенції з прав людини, практика ЄСПЛ та Суду ЄС у сфері прав людини.

Тема 8. Зовнішня політика та безпековий вимір діяльності ЄС.

Розглядається Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП), її правові засади, структура та механізми реалізації. Аналізуються інструменти зовнішньої діяльності ЄС, правові аспекти угод про асоціацію, санкційна політика, участь ЄС у міжнародних організаціях.

Тема 9. Право ЄС і Україна: інтеграційні процеси та імплементація *acquis communautaire*.

Висвітлюються правові засади співпраці України з Європейським Союзом. Аналізується Угода про асоціацію між Україною та ЄС, механізми імплементації права ЄС у національне законодавство, інституційні зміни у зв'язку з набуттям статусу кандидата на вступ. Розглядаються перспективи повноправного членства України в ЄС та виклики адаптації законодавства.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

для денної форми навчання

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота	Залік/екзамен
	40	20	40
Всього за освітню компоненту	100		

Для переводу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$P = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр}} * 8$$

для заочної форми навчання

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Семінарські та практичні заняття	Самостійна робота	Залік/екзамен
	20	40	40
Всього за освітню компоненту	100		

Для переведу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$P = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр}} * 4 =$$

При оцінюванні заліку/екзамену на денній/заочній формі навчання застосовуються такі критерії:

– 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

– 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

– 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

– 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському чи практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. **Тест:** правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.
3. **Задача:** вважається вирішеною і оцінюється:
- оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;
 - оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти чи допустив незначні помилки;
 - оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;
 - оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не правильно вирішив/вирішила задачу.
4. **Реферативне повідомлення** – оцінюється в 5 балів:
- 1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;
 - 1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);
 - 1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;
 - 2 бали – грамотна і аргументована презентація реферату.
- Кожну оцінку викладач/викладачка має аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82-89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75-81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані правильно з певною кількістю суттєвих помилок
67-74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям
35-59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу/здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач/здобувачка вищої освіти повинен/повинна повторно освоювати навчальний матеріал освітньої компоненти.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підручник. Одеса : Фенікс, 2020. 390 с.
2. Кресіна І. О. Європейська інтеграція і конституційний розвиток України. Київ : Наук. думка, 2021. 356 с.
3. Муравйов В. І., Мушак Н. Б., Волошин Ю. О. Право Європейського Союзу : академічний курс : підручник. Харків : Фенікс, 2023. 436 с.
4. Основи права Європейського Союзу : підручник; за заг. ред. Т.Л.Сироїд. Харків: Право, 2020. 590 с.
5. Право Європейського Союзу : підручник / за заг. ред. Р. А. Петрова. 10-те вид., змін. і доп. Харків : Право, 2021. 484 с.

Додаткові

1. Аналітична доповідь НІСД. Європейська інтеграція України: правові механізми та виклики реалізації Угоди про асоціацію. Київ : НІСД, 2024. 68 с.
2. Баймуратов М., Максименко С. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: політико-правовий аналіз. Право України. 2020. № 10. С. 101-104.
3. Волошин Ю. О. Роль Суду ЄС у формуванні принципу верховенства права. // Право України. 2023. № 6. С. 74-85.
4. Горєлов О. В. Правові наслідки членства в ЄС: аналіз юриспруденції Суду справедливості. // Юридична Україна. 2023. № 10. С. 19-29.
5. Ковалів М. В. Навчальний посібник. Основи права Європейського Союзу / М. В. Ковалів, Т. М. Тимчишин, О. В. Ніканорова. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
6. Ковалів М. В. Право Європейського Союзу: навчальний посібник для магістрів. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2022. 280 с.
7. Координаційні матеріали та методички (підбірки документів): Угода про асоціацію між Україною та ЄС : текст та аналітичні додатки. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf?utm_source=chatgpt.com
8. Кузьменко О. В. Європейське право: інтеграційні процеси, інституції, судова практика ЄС : навчальний посібник. Дніпро : ДДУВС, 2023. 240 с.
9. Основи права Європейського Союзу : навч. посібник / уклад. та ред. кол. Львів : ЛьвДУВС, 2024. URL: https://pravo-izdat.com.ua/ievropeyske-pravo/pravo-yevropejskogo-soyuzu.-akademichnij-kurs-1?srsId=AfmBOorIn9RGecE8wKMttWrr6clu3dC6F0Moq_WHmOwbqvb3cWoCH740&utm_source=chatgpt.com

10. Петров Р. А. Європейське право як елемент правової системи України. // Вісник Національної академії правових наук України. 2022. № 4. С. 25-34.
11. Погорелова О. М. Інституційна система Європейського Союзу : монографія. Одеса : Фенікс, 2020. 312 с.
12. Рада Європи. Підходи до гармонізації права держав-членів із правом ЄС: методичні рекомендації. Страсбург : СоЕ, 2022. 102 с.
13. Савчин М. В. Конституційна ідентичність держав у праві ЄС : монографія. Ужгород : Говерла, 2022. 228 с.
14. Сірош І. О. Адаптація законодавства України до *acquis communautaire*: сучасний стан та виклики. // Європейське право. 2024. № 2. С. 15-28.
15. Ziller, J. The European Union and the Member States: Institutional Balance and Constitutional Change. // Common Market Law Review. 2021. Vol. 58, No. 4. P. 1053-1082.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Договір про заснування Європейського економічного співтовариства («Римський договір»). URL: <https://eur-lex.europa.eu/summary/treaty-of-rome-eec.html>.
3. Договір про створення Європейського співтовариства з атомної енергії (Euratom), 1957. URL: <https://eur-lex.europa.eu/summary/treaty-establishing-the-european-atomic-energy-community-euratom.html>.
4. Merger Treaty (Договір про злиття виконавчих органів / Бельгійсько-брюсельський договір), 1965. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/fusion/sign> (Merger Treaty).
5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів, 1969 р. //Відомості Верховної Ради. 1986. №17. ст. 343. Single European Act (Однорідна/Єдина Європейська Угода), 1986. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/sea/sign>.
6. Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір), 1992. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu/sign>.
7. Договір Амстердамський (Treaty of Amsterdam), 1997. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/ams/sign>.
8. Договір Ніщський (Treaty of Nice), 2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/nice/sign>.
9. Договір Лісабонський (Treaty of Lisbon), 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>.
10. Хартія основних прав Європейського Союзу. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>.
11. Consolidated Treaty on European Union (TEU, консолідована версія). URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1 (PDF консолідована версія).
12. Consolidated Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teuf/sign>.

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:EN:PDF.

13. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T142700.html.

14. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.

15. Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Закон України від 10 листопада 1994 року №237/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

16. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.

17. Про міжнародні договори: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.

18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода. Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> [<http://zakon2.rada.gov.ua>].

19. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

20. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.

Інформаційні ресурси

1. EUR-Lex – офіційна база права ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu>.
2. Кабінет Міністрів України – розділ «EU Law / Європейська інтеграція». URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/law/rekomendatsiyi-shhodonablyzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-do-prava-yes/>
3. Міністерство закордонних справ України – євроінтеграційна тематика. URL: <https://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/european-integration/eu-ukraine-relations>.
4. Служба міжнародного співробітництва Апарату Верховної Ради України (Research Service). URL: https://research.rada.gov.ua/en/news/news_en/76896.html.
5. Open Government Partnership Ukraine. URL: <https://www.opengovpartnership.org/members/ukraine/commitments/UA0105/>.